Als booze hand een hoog opgaanden klimop, die heel een muurvlak met zijn donkergroen loof overdekt, bij den wortel heeft afgesneden, heeft, althans de eerste dagen, nog niet één voorbijganger het vermoeden, dat die klimop onherstelbaar weg en dood is. En omgekeerd, als een varen-plant vóór den winter tot bij den grond toe is weggedord, dan kent men haar plaatse niet meer, en houdt, wie geen kenner is, haar voor dood, tot in de lentedagen de knol weer kiemt, en de krullende stengel den kop weer opbuigt.

Soms komen zelfs onder menschen zulke schijntoestanden voor. Schijntoestanden, die bij te haastige begrafenis soms huiveringwekkende tafereelen van *schijndood* vertoonden; en omgekeerd zijn de gevallen niet zeldzaam, dat men een reeds gestorvene nog voor *levend* aanzag, en eerst bij het terugschrikken voor de kilheid van het lijk ontwaarde dat de dood reeds was ingetreden.

En deze schijntoestanden gaan nu evenzoo door, als ge *leven* en *dood* niet enkel neemt met opzicht tot ons tijdelijk, uitwendig aanzijn, maar neemt in vollen diepen zin, als van toepassing ook op ons inwendig en duurzaam bestaan.

Een onwedergeborene waant dat hij leeft, hoezeer hij ook dood is. En omgekeerd heeft menig wedergeboren kind van God nog den angst over zich, dat hij dood is, terwijl toch het »zaad Gods" zich ritselend in hem ontkiemt.

De zonde heeft zooveel in ons verduisterd, heeft onzen blik, vooral waar het de diepere dingen geldt, zoo onklaar en onhelder gemaakt, en niet het minst de kennis die we van ons zelven hebben, zoo veelszins vervalscht.

Kennis van zichzelven te krijgen, helder in te zien wie we zijn, en in wat toestand we naar ziel en lichaam verkeeren, voor nu en voor eeuwig, is zonder hooger licht dan ook ondoenlijk, en zelfs bij dat hooger licht nog aan zoo weinigen op afdoende wijze gegund.

Soms zelfs ziet ge kinderen Gods nog in zoo onbegrijpelijke zelfverduistering omwandelen, dat zij alleen hardnekkig blind blijven voor allerlei zonde en verkeerdheid, die in hun omgeving een ieder terstond in hen ziet.

En daalt ge nu nog dieper af, om te komen tot de scherpe onderscheiding tusschen hetgeen er in ons en aan ons *leeft* of nog *dood* is, of ook naar den dood weer *toeneigt*, dan komt juist aan de allerheiligsten in dit leven het meest en het wreedst de klacht op de lippen, dat ze alleen in dat één oogenblik als de bliksem plotseling het donkere zwerk verlicht, die scheidslijn van dood en leven helder bekend hebben.

Die ontzettende vraag van dood en leven door heel uw bestaan te doen gelden, is dan ook eigenlijk het grondverschil, waardoor *echte* genade zich van valsche of schijngenade onderscheidt.

In dat hooge pleitgeding tusschen dood en leven ligt de toetssteen.

De lieden der wereld leven in den waan, dat er van dood geen sprake is dan op het sterfbed. Al wat vóór het sterfbed ligt, noemen ze leven, en of er na het sterfbed weer leven *komen* zal, is een vraag die zich voor hen in nevelen verliest.

Wie zonder hartgrondig bekeerd te zijn, nochtans met de gelooviger meeloopt, erkent wel het verband tusschen den dood en de zonde, en weet wel van het *eigenlijke* leven, dat eerst na den dood komt; maar toch ook bij hem is er nog geen sprake van, dat de worsteling van dood en leven elken dag van zijn leven doorgaat, en elken nacht zich vernieuwt.

Werkelijk bekeerden, die pas op den weg zijn, verstaan wel de ontzettendheid ook van den *geestelijken* dood, en kennen wel den diepen juichtoon van de apostolische roemtaal: »*Wij weten dat wij uit den dood zijn overgegaan in het leven*", maar lange jaren is het daarmeê dan ook voor hen afgedaan. Den *geestelijken* dood zijn ze ontkomen, de *tijdelijke* dood komt eerst later. En inmiddels wanen *ze* met geen *dood* meer van doen te hebben.

En feitelijk zijn het alleen de dieper ingeleiden, de »volmaakten", gelijk Paulus ze noemt, zij die »de vaste spijze" kennen, in wier geloofsbesef die gestadige worsteling tusschen dood en leven zich afspiegelt.

Deze eerst zijn het, die waarlijk met den dood te doen krijgen, die den schrik des eeuwigen doods kil en ijzingwekkend over hun ziel hebben voelen gaan, en die nog, elken dag, heel hun leven door, bekennen, dat wel Jezus ze aan het reddingskoord zijner eeuwige genade vast heeft, en dat ze dus niet verdrinken en ondergaan kunnen, maar dat ze niettemin nog middenin de wateren des doods liggen, en dat de doodelijke wateren hun soms nog tot aan de lippen komen, ja hun soms heenslaan over het schuldig hoofd.

Wie nu de gedenkstukken kent die we van de zielsworsteling van een Paulus, een Johannes en een Petrus bezitten, weet hoe ook in het leven van deze uitnemendsten der apostelen diezelfde bange zielsworsteling als in het aangezicht des doods doorkampt is, en hoe ze juist uit die benauwdheid en beklemdheid des geestes gedurig grijpen naar de *kracht van Jezus' opstanding*.

Paulus' uitroep: »Dat ik hem kenne en *de kracht zijner opstanding!*" is de zielskreet waarin de afschuw van al wat dood is en de zielsdorst naar het leven zich in zijn even teeder als diep-mystiek schrijven aan de kerk van Filippi uit.

Want versta het toch, »*de kracht zijner opstanding*", dat is meer, dat is nog iets anders dan *de kracht ten leven*. In het Paradijs was kracht, volle, heerlijke, overvloeiende *kracht ten leven*, maar geen *kracht ter opstanding*. De engelen Gods baden zich in den bruisenden stroom des levens, maar de kracht van Jezus' verrijzenis kennen ze niet.

»Kracht ter opstanding," is de »kracht ten leven" verre te bovengaande.

De »*kracht ten leven*", komt uit de *Schepping*. Schepping is het leven uit het *niet*. Maar de *kracht ter opstanding* komt uit de *Herschepping*. En herschepping is het leven, niet uit het *niet*, maar uit wat veel ontzettender dan het *niet* is, uit *den dood*.

Ze zijn *beide* uit God, zoowel de kracht *ten leven*, als de kracht *ter opstanding*, maar de apostel zelf zegt ons hoeveel heerlijker die tweede kracht in God is.

Of noemt hij ze niet: »*de uitnemende grootheid zijner kracht, naar de werking der sterkte zijner macht*, die Hij gewrocht heeft in Christus, toen Hij hem opgewekt heeft uit de dooden"?

En die *hoogste kracht* nu, die ooit door God in hemel of op aarde geopenbaard is, is geheel dezelfde kracht die Hij nog dagelijks betoont, als Hij in een zondaar, die in zonde ontvangen en geboren en dus dood is, door het zaad Gods het leven inbrengt, en hem straks brengt tot *geloof*.

Echt, waar, zaligmakend geloof in een zondaar te verwekken is voor God Almachtig geheel dezelfde openbaring van het hoogste en uitnemendste zijner Goddelijke almachtigheid, als de opwekking van Christus uit het graf.

Het staat er zoo duidelijk, en lees er toch niet overheen: »Welke de uitnemende grootheid zijner kracht zij *aan ons die gelooven*, naar de werking der sterkte zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, *toen Hij hem heeft opgewekt uit de dooden*."

Onze menschelijke taal heeft dan ook nauwelijks woorden, om het wonder uit te drukken, dat aan u die gelooft met een *waar* geloof, van Godswege geschied is.

Het alles te bovengaande wondere bewijs van Gods almachtigheid, draagt ge in u zelven, als ge op den weg gaat, hebt ge in u, als ge op uw legerstede vernacht, is levend aanwezig in den wortel van het leven uwer eigen ziel, uw ziel en heel uw existentie opeischende tot eeuwigen dank en tot nooit eindigenden jubel.

Een voor het eigen bewustzijn verzegeld kind van God kan daarom bij Jezus' opstanding zich niet bepalen tot de gedachte, aan zijn eigen wederopstanding uit de dooden. Hij voelt er zich, heel anders, nu reeds het leven zijner ziel uit toevloeien.

De worsteling tusschen dood en leven, gaat hem niet alleen om het lichaam, maar om ziel en lichaam beide.

Als de zonde den dood brengt, overstroomt die dood *heel zijn existentie*, en evenzoo vloeit aan *heel zijn existentie* uit de kracht van Jezus' verrijzenis het leven toe, aan zijn hart, aan zijn hoofd, aan zijn ziel en zijn zinnen, aan alle kracht en alle ding dat in hem is.

Ge kent drieërlei vorm waarin de dood u nog telkens met zijn sombere loodvale wateren overstroomt.

Ge voelt dat allereerst aan uw lichaam. Als ge moede wordt en u uitgeput voelt en zwak. Als ge door pijn overmand of door ziekte nedergeworpen wordt. En ook als de oude dag komt en ge den dood zich nestelen voelt in uw verzwakte zintuigen en in uw afgaande levenskracht.

Ge voelt in de tweede plaats dien dood zich op u werpen in den gang van uw levenslot, als tegenspoed uw geluk verstoort, verdriet u kwelt, teleurstelling u het leven verbittert, en uw beste inspanning afstuit op onoverkomelijk bezwaar.

En in de derde plaats voelt ge die werkingen des doods in de verduistering van uw geest, in de matheid van uw hart, in het verdooven van uw geestdrift, in de onvastheid van uw wil, in booze zonden die u najagen, in uw kleingeloof, in uw vertwijfelen, in de armoede aan liefde in uw hart, en als gevolg van dat alles in het wijken der gemeenschap met uw God, en uw vervreemd raken van uw Heiland.

Dat alles ware in den staat der rechtheid ondenkbaar, en kan buiten zonde nooit bestaan. In dat alles werkt de dood bij u na, gedurig dreigende u te verzwelgen.

En nu gelukt dat natuurlijk bij wie een kind van God is, en het zaad Gods in zich draagt, *nooit*.

Het reddingskoord van eeuwige genade sloeg Jezus om uw hart, en Hij houdt dat vast, en niemand kan er u uitwringen; zijn hand laat nooit los.

Maar de adem des doods overkomt u nog telkens, in uw lichaam, in uw leven, in uw ziel, met drie bange golven die de dood nog telkens over uw gelaat doet kabbelen, en waaronder ge soms zoo tot stikkens toe kunt benauwd worden.

En daarom nu komt het voor elk kind van God zoo voor alles aan op de *kracht van Jezus' verrijzenis*, op die nooit uit te putten bron, waaruit de kracht tot levensvernieuwing aan Gods kinderen toevloeit.

Toevloeit naar het *lichaam*, want het is het geloof dat ons met de kracht van Jezus' verrijzenis strijden en overwinnen doet, ook als de zwakheid des lichaams ons deed inzinken. Wat men soms »wonderen van genezing door het gebed" noemt, is niets anders dan een werking van onze geloofskracht. Maar ook in het gemeene leven is het de geloofskracht in Jezus, verrijzenis, die u bij uitputting staande houdt en uw werkkracht verdubbelt.

Het is deze geloofskracht van Jezus' verrijzenis, die u evenzoo het op de borst gezonken hoofd weer met nieuwen moed doet opheffen, onder de bitterste teleurstellingen van het leven, en u den stroom van tegenspoed en zielsverdriet doorwaden doet, met de ster van het ideaal u tegenglinsterend in het oog.

En zoo ook is het de geloofskracht van Jezus' verrijzenis, die u de nevelen verdrijft van voor het verduisterd verstand, die uw hart uit matheid verlevendigt, en uw ziel weer doet opbloeien als ze verwelkt was en verdord.

Het komt alles uit den wortel van uw leven, en in dien wortel ligt ge als kind van God mystiek in uw Jezus besloten, en uit hem vloeit door dien wortel de kracht der verrijzenis, de wondere kracht der opstanding uit hem die dood was, en nu leeft in eeuwigheid, u toe.

Amsterdam, 16 October 1896.

Vrije Universiteit.

Op aanstaanden Dinsdag verjaart de stichtingsdag der Vrije Universiteit, en ook ditmaal zal die stichtingsdag gevierd worden door het houden van een openbare zitting van den Senaat, waarin Prof. Dr. Woltjer het rectoraat zal overdragen aan Prof. Dr. Geesink.

Prof. Dr. Woltjer neemt zich voor dit te doen met het houden van een redevoering, om daarna de annalen der Vrije Universiteit voor te lezen.

Die plechtigheid zal ditmaal niet in de *Schotsche kerk* plaats hebben, maar in de *Keizersgrachtkerk*.

Herhaaldelijk bleek hoe het weinige licht, dat de Schotsche kerk in dezen tijd van het jaar tegen het einde van den middag doorlaat, het lezen der oratie bemoeilijkte, en aan geheel het gehoor iets dofs en sombers gaf.

Het veel ruimer en vriendelijker gebouw aan de Keizersgracht scheen daarom verkieslijk.

Misschien zal het den eersten tijd allicht iets te groot blijken, maar de opkomst nam nog steeds toe, en geeft dus goede hope voor de toekomst.

Ook nu zal de stichtingsdag daags te voren worden herdacht in een ure des gebeds, waarin de heeren Ds. Fernhout van Utrecht en Ds. Sillevis Smitt van Rotterdam, insgelijks in de Keizersgracht [kerk, zullen voorgaan.

Die ure des gebeds zal vooral ditmaal aan een waarlijk niet gefingeerde behoefte voldoen.

Nu nogmaals enkele vrienden, die dusver met ons gingen, wegens gemis aan instemming met de beginselen, verklaarden ons niet verder op onzen weg te kunnen volgen, is er te inniger behoefte om de gemeenschap met Hem te zoeken, die ons nimmer verlaten zal.

Hij blijft de Wachter Israëls, wiens oog nooit sluimert.

Predikanten-conferentie te Groningen.

Uit Groningen komt ons het goede bericht, dat er op 20 October een *Predikanten-conferentie* zal worden gehouden, waar Prof. Dr. Bavinck de navolgende stellingen zal verdedigen:

1. Dewijl het Goddelijk Wezen oneindig boven alle schepsel verheven en dus in zich zelf voor alle schepsel onkenbaar is, berust alle kennis in alle wetenschap des menschen op bewuste en vrije openbaring Gods.

2. De inhoud dezer openbaring, genomen in den ruimsten zin, heeft haar archetype in de scientia libera in het bewustzijn Gods; rust op den grondslag der decreta in den wil Gods; is belichaamd in al wat buiten Gods Wezen door Zijn wil als creatuur bestaat; d. i. in den kosmos; en vormt om al deze redenen één organisch geheel.

3. Alle wetenschap des menschen heeft dien kosmos, d. i. dien openbaringsinhoud tot object, en hangt daarom objectief in al hare deelen organisch samen; terwijl ook subjectief deze organische samenhang van alle wetenschap door de eenheid van den menschelijken geest wordt geëischt en bevestigd.

4. Gelijk in alle werken Gods verscheidenheid met eenheid gepaard gaat, zoo sluit ook de organische eenheid der wetenschap de verscheidenheid harer deelen niet uit; en bekleedt met name de theologie in het organisme der wetenschap vooral ook krachtens de bijzondere openbaring, welke door de zonde noodzakelijk werd, eene eigene en zelfstandige plaats.

5. Als wetenschap is de theologie uiteraard onderscheiden van de kennisse Gods, die het deel aller gelooviger is; heeft ze tot subject niet de kerk als instituut maar als organisme; en eischt hare beoefening de toepassing eener wetenschappelijke methode, welker aanwijzing behoort tot de taak der Christelijke philosophie.

6. Het kenmerk der Gereformeerde theologie ligt in haar theologisch karakter, en stelt mitsdien aan haar beoefenaar den eisch om dit karakter over heel haar terrein, met name ook in de verschillende loci der dogmatiek (zooals b.v. verkiezing, rechtvaardigmaking, wedergeboorte, doop) te handhaven; te meer wijl het anthropologische (christologische, soteriologische) uitgangspunt blijkens de historie tot allerlei dwalingen leidt.

Voorts is, gelijk het behoort, zekere orde vastgesteld, o. m. in deze twee bepalingen:

a. De conferentie is toegankelijk voor al de dienaren des Woords der Gereformeerde kerken in de provincie Groningen (als leden) en voor hen, die schriftelijk door een der dienaren worden geïntroduceerd (als toehoorders.)

b. De leden hebben het recht in de conferentie het woord te voeren, welk recht door den voorzitter, onder goedkeuring der conferentie, desgevraagd, ook gegeven kan worden aan dienaren des Woords van eene Gereformeerde kerk buiten de provincie Groningen.

Dit is voor het Noorden een événement, in de hoogste beteekenis van het woord, en we voegen er bij, één der goede vruchten van de Synode te Middelburg.

In de booze periode die nu achter ons ligt, en God geve het, nooit wederkeere, meed men elkander, men sprak niet, men ontliep de discussie.

Doch nu is dit anders geworden.

Prof. Bavinck zal nu een reeks van zes principieele stellingen eerst toelichten en dan verdedigen, en reeds de formuleering der stellingen staat er ons borg voor, dat men zich niet in exceptien verloopen, maar de hoofdzaak, waar het op aan komt, flink onder de oogen zal zien.

Metterdaad de Duitsch-Ethische richting had de Theologie derwijs ontwend, om de primordiale onderwerpen rakende de kennisse, het wezen, de deugden en het werk Gods onder de oogen te zien; men hield zich zoo bijna uitsluitend met de vraagstukken van zonde en verlossing bezig, dat het niemand verwonderen kon, dat ook in onze kerken het rechte, heldere inzicht in deze uitgangspunten van alle ware Theologie verduisterd was.

Het nu te houden debat, dat uiterst belangrijk kan zijn, zal hierin een keer aanbrengen.

Men zal zich genoodzaakt zien, de stukken die tot den *locus de Deo*, d. i. tot het *leerstuk over God*, behooren, van nabij onder de oogen te zien.

In de beantwoording van de vragen, die hierbij rijzen, zullen ten slotte alle onze Gereformeerde predikanten eenstemmig blijken te zijn.

En vrucht hiervan zal wezen, dat men ook op de afgeleide stellingen ten slotte blijkt eenzelfden blik te krijgen, eer men het zelf weet.

Wijze van Synode houden.

Ook Ds. T. Bos in de *Vrije Kerk* komt tot de erkentenis, dat in het algemeen genomen, de wijze van werken op de Synode te Middelburg gevolgd, veel voor heeft.

En ook beaamt hij onze opmerking, dat bij deze wijze van werken de gewoonte zal zijn in te voeren, om, na de opening der Synode, enkele dagen, dat er geen Synode is, af te zonderen voor den commissorialen arbeid en het opmaken der rapporten.

Toch heeft hij enkele bedenkingen.

Zoo acht hij, dat de voorstellen der Provinciale Synoden niet genoeg tot hun recht kwamen:

Ook is tegen deze methode van werken de bedenking ingebracht, dat de Prov. Synodes in alles niet tot haar recht komen. Wanneer door eene Commissie over een punt overwegingen worden opgesteld en eene Conclusie getrokken, waarover de Prov. Synodes verschillende voorstellen ter tafel gebracht hebben, volgt zij, na overweging, in hoofdzaak één dier voorstellen, of zij komt zelfs tot een geheel nieuw voorstel. In dat geval hebben de Provincien, die een ander voorstel hadden, geen gelegenheid dat voorstel toe te lichten en bij de Synode aan te bevelen. Zij handelt immers niet over de verschillende voorstellen der Provincien, maar alleen over dat wat de Commissie in haar Rapport voorstelt. Natuurlijk behoudt ieder afgevaardigde dan nog het recht zulk een in het Rapport niet opgenomen voorstel aan de orde te stellen, doch dat is gewoonlijk als mosterd na den maaltijd. Zóó kan het gebeuren, dat één Prov. Synode heel de leiding in handen krijgt, en sommige particuliere Synodes nauwelijks worden gehoord. Ook daartegen dient gewaakt.

Iets gevoelen we voor deze bedenking, gelijk het in het algemeen nooit mogelijk zal zijn, welke methode van werken ook uit te denken, waartegen geen bezwaren rijzen.

Maar overwegend komt het bezwaar ons toch niet voor, tenzij we het standpunt innemen, dat de Provinciale Synoden *colleges van advies* voor de Generale Synode zijn.

Dit echter zal wel niemand beweren. De Provinciale Synoden zijn geen *colleges van advies* maar *kiescolleges* van de Generale Synode.

Ze zenden er haar afgevaardigden.

Willen ze nu bovendien advies geven, of ook een eigen voorstel inzenden, dan staat dit haar natuurlijk vrij, maar nooit in dien zin, dat dit haar afgevaardigden binden zou.

De leden der Synode stemmen niet naar lastbrief, maar, gehoord de discussie, naar eigen overtuiging.

Het kan toch voorkomen, en is herhaaldelijk voorgekomen, dat de leden der Synode, na opmerkingen gehoord te hebben, die op de Provinciale Synoden niet gemaakt waren, inzagen dat hun Provinciale Synode zich *vergist* had. Of ook dat ze andere voorstellen voor zich kregen, die h. i. beter en meer ter zake dienende waren, dan de voorstellen door de Provinciale Synode ingezonden.

Zal men nu, na beter licht gevonden te hebben, zich blijven vastklemmen aan wat bij minder helder licht geschreven werd?

Dit wil niemand.

De conclusie van een adviseerende commissie verstaan wij dan ook zoo, dat deze conclusie óf de onderscheidene voorstellen der Provinciale Synoden in akkoord poge te brengen, óf een nog doeltreffender advies aan de Generale Synode voorlegge.

De leden moeten dan beoordeelen, of zij het met de commissie eens zijn, dat deze conclusie de juiste is.

Is dit het geval, dan stemmen ze er voor.

En zoo niet, dan kunnen zij zelven, zoo ze er aan vasthouden, voor het voorstel van hun Provinciale Synode opkomen.

Zijn tweede bezwaar is, dat ingediende Rapporten van de in 1893 benoemde Deputaten niet in behandeling zijn gekomen.

Hij zegt er van:

En wat nu de behandeling aangaat van Rapporten, door Deputaten naar opdracht van een voorgaande Generale Synode opgesteld en aan de Kerkeraden enz. ter beoordeeling aangeboden, kwam het ons ook voor, dat zij niet wel geschieden kan door eene Commissie, gelijk het te Middelburg geschiedde. Er zijn twee van zulke Rapporten op de Synode eigenlijk niet behandeld, en dat, niettegenstaande vele Prov. Synodes haar instemming er mede hadden betuigd, met of zonder opmerkingen en aanmerkingen wat bijzonderheden aangaat. Wij bedoelen het Rapport over de Opleiding en over de Zending. Er is wel *over* die Rapporten gesproken, doch zij zijn niet in bespreking gebracht. Waren zij besproken, dan had de Praeses de verschillende voorstellen in die Rapporten ter sprake moeten brengen. Over die voorstellen had de Synode kunnen beslissen, of ook tegenvoorstellen en wijzigingen kunnen bespreken, om daarna het geheel, zooals het gewijzigd was, in stemming te brengen. Werd dat verworpen, dan bleef het bij het oude, en konden, desverkiezende, andere Deputaten voor die zaak worden gekozen. Nu werden echter Deputaten eenvoudig voor hun arbeid bedankt, en werd aangenomen, wat de Commissie ad hoc voorstelde. Over de »gelijkmaking van studie en examina" aan de Theol. School en de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit, waarover het Rapport der Opleiding door Deputaten handelde, is in het geheel niet beslist. Alleen werd aangenomen het Curatoren-Voorstel over de Theol. School, gewijzigd door de Commissie, die niet alleen over dit Voorstel had te rapporteeren, maar ook over het Rapport. En in plaats van het Rapport over de Zending, opgesteld door Deputaten, daartoe door de Gen. Synode te Dordt benoemd, werd in behandeling genomen, wat de Commissie dienaangaande voorstelde. Ja, de Deputaten voor genoemde Rapporten mochten wel hun Rapport verdedigen, doch dat was niet wel mogelijk, omdat geen gelegenheid werd gegeven, ze van voren af aan, punt voor punt en voorstel na voorstel ter overweging aan de Synode aan te bevelen. Nog eens. Er werd wel lang en breed *over* die Rapporten gesproken, doch behandeld werden ze niet.

Hier sloop een misverstand in.

Neem b.v. het Rapport van de Zendingsdeputaten.

Bij dit Rapport viel tusschen tweeërlei te onderscheiden: 1°. tusschen de *beginselen* waarop het rustte, met de motieven ter verdediging van die beginselen aangevoerd, en 2°. tusschen de uitgewerkte regelingen, waarin die beginselen belichaamd waren.

Nu moet bij zulk een Rapport natuurlijk eerst over de *beginselen*, daarna over de *uitwerking* van deze gehandeld, bijaldien de beginselen blijken steek te houden.

Dit *eischte* het Rapport van Deputaten dan ook.

Daarin toch waren eerst de *beginselen* uiteengezet, en aangegeven op welke *gronden* men achtte dat deze beginselen rusten.

Welnu, én deze beginselen, én elk dier motieven, zijn door de Commissie van advies afzonderlijk boordeeld.

Elk motief is getoetst.

Niets in dit eerste gedeelte van het Rapport is onbehandeld gebleven.

Ds. Bos zal dit zelf toestemmen.

Elk *beginsel* is eerst schriftelijk, en daarna mondeling, evenals elk *motief* getoetst. Getoetst niet ter loops, maar zakelijk en volledig. Getoetst met het hoor en wederhoor.

Stel nu, de Synode had deze *beginselen* aanvaard, en elk dier *motieven* goedgekeurd, ingediend, dan zou natuurlijk in de tweede plaats de *voorgestelde regeling* in behandeling zijn gekomen.

Nu echter de Synode, met overgroote meerderheid besliste, dat deze beginselen *niet* houdbaar, en deze motieven *niet* deugdelijk waren bevonden, sprak het toch wel vanzelf, dat de daarop gebouwde regeling *vanzelf verviel*, en niet in behandeling *kon* komen.

Door niet één der Zendingsdeputaten is dit dan ook maar met één woord geëischt.

Ze voelden eenparig dat hiervan geen sprake *kon* zijn.

Zijn derde en laatste opmerking geldt de *Praeadviseurs*.

Z. i. stellen deze de afgevaardigde leden te veel op non-activiteit.

Een laatste opmerking over de Gen. Synode te Middelburg staat zeker in verband met het voorgaande. Het is eene opmerking, reeds meer gemaakt, dat n. l. de praeadviseerende leden, met name de Professoren, meer deden dan adviseeren. Hun advies wordt natuurlijk door allen zeer gewaardeerd. Het zijn mannen, aan wie de Heere buitengewone gaven heeft geschonken, en de Kerken, in Gen. Synode vergaderd, hebben rijke dankensstof aan den Heere, dat Hij haar zulke mannen gaf. Het was dikwijls een genot hen te hooren; we hebben veel van hen geleerd en veel aan hen te danken. Het drietal: Kuyper, Rutgers en Bavinck, stond in zijn volle kracht voor ons, wanneer het de organisatie, of ook kerkrechterlijke beginselen gold. De jongste van deze drie, wellicht het vurigst in zijn redevoeringen, was waarlijk welsprekend; de eerste was, zooals het ons voorkwam, meestal meer populair, sprekende in tal van beelden, ook tot de »broeders en zusters"; de middelste, beiden de hand reikende, met zijne zeldzame kennis in het Kerkrecht, was docent van de eerste soort, zonder kunst- en vliegwerk (als om te behagen) glashelder redeneerende en overtuigende. Het was niet geheel zonder gevaar, met deze Professoren van gedachten te verschillen en dat uit te spreken; want het kostte hun geen moeite, en het was vooral den eersten, zoo 't scheen, een genot den tegenspreker er in te laten vliegen en over hem de algemeene lachlust op te wekken. Deze drie, aangevuld door de andere Professoren, adviseerden en — discussieerden en redeneerden druk. Te veel? Of men van het goede te veel kan krijgen? Dat was het nu juist niet. Doch zij stelden, zonder het te willen, de afgevaardigden wat te veel op non-activiteit. Hoe dat kwam? Omdat zij als leden van verschillende Commissiën onwillekeurig het leeuwenaandeel kregen in de Rapporten en in het rapporteeren. Waren »Opleiding" en »Zending" mee van de voornaamste punten op het Agendum, geen wonder dat Rutgers, Bavinck en Kuyper, in de Commissiën voor deze punten gekozen, hun invloed lieten gevoelen, en straks optredend met een Rapport, grootendeels hun Rapport, sterk stonden tegenover ieder, die een anderen kijk op de zaken had, doch niet in de gelegenheid was geweest, om in overleg met andere broeders zijn gevoelen te formuleeren, of ook in debat te brengen, als zijnde niet aan de orde. Er schoot niets anders over, dan eenige losse op- en aanmerkingen te maken op de Rapporten der Commissiën, wat in den regel op de Conclusie weinig of geen invloed had.

Dit is een *teer* punt.

Invloed op een vergadering is het uitvloeisel van positie, gaven en talenten, en het zal wel altoos in den aard der zaak liggen, dat hoogleeraren, die het ongemeen groote voorrecht hebben, hun leven aan de studie te kunnen wijden, zoo dikwijls het op de beginselen van dogmatiek en kerkrecht aankomt, beter beslagen ten ijs verschijnen, dan de broeders predikanten en ouderlingen, die slechts hun uitgespaarden tijd aan de studie geven kunnen.

Het gevaar waarop Ds. Bos wijst, is dan ook nooit geheel af te wenden, zoolang de kerken de hoogleeraren uitnoodigen, om ter Synode op te komen.

Zijn ze er eenmaal, dan kunnen ze niet doen alsof ze er niet zijn. Zoo dikwijls ze er komen, brengen ze vanzelf meê al wat ze in hun marsch hebben. En niet zij zijn het, die dan het vertrouwen *stelen*, maar het is de Synode die hun het vertrouwen *schenkt*.

Toch gaat Ds. Bos o. i. te ver, zoo hij acht, dat op die wijs de afgevaardigden »op non-activiteit worden gesteld."

Alle leden der Synode zijn benoemd in Commissiën van advies. Allen hebben in de commissiën hun oordeel kunnen zeggen.

Ook heeft het waarlijk noch den broeders predikanten, noch den broeders ouderlingen ontbroken aan tijd, aanleiding en gelegenheid, om zich ook in het publiek debat te mengen. Althans Ds. Bos zal wel op niemand den indruk hebben gemaakt van een lid op *non-activiteit*.

Maar bovendien, op non-*activiteit* staat alleen een lid, dat niet medewerkt tot de *acta*.

Die *acta* nu liggen niet in de discussien, maar in de *besluiten*.

Praat zooveel ge wilt, ten slotte komt het toch eigenlijk en alleen op de *besluiten* der Synode aan.

Dat is haar *actie*, dat zijn haar *acta* en daarin openbaart zich haar hoogste *activiteit*.

Op *non-activiteit* staat dus alleen een lid, dat buiten stemming blijft, of niet stemmen mag.

En dit laatste nu geldt zeer natuurlijk van de hoogleeraren.

Zij mogen *spreken* zooveel ze willen, maar als het op de keur*stemmen* aankomt, mogen ze geen duit in het zakje werpen.

Dan gaan niet de afgevaardigden, maar juist de hoogleeraren *op non-activiteit*.